

Aleksandra Łuczak
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Wydział Ekonomiczny

Sławomir Kalinowski
Polska Akademia Nauk
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa

**"Nie ten bogaty, co ma dukaty"
o wielowymiarowym barometrze ubóstwa i wykluczenia społecznego**

Ubóstwo i wykluczenie społeczne są głównymi problemami występującymi we wszystkich krajach, a ich identyfikacja jest ważnym elementem polityki społecznej. Jedną z podstawowych miar stosowanych do oddzielania osób ubogich od nieubogich jest miara względnego ubóstwa. Granice ubóstwa określane są głównie na podstawie progu 50% lub 60% mediany dochodów lub wydatków ludności. Przyjęcie takich założeń jest wygodne jedynie ze względu na możliwość porównania różnych jednostek terytorialnych. Jednak ograniczanie się tylko do wymiaru finansowego jest ich główną wadą. Miary ubóstwa i wykluczenia społecznego powinny uwzględniać też aspekty pozafinansowe. Ideą prowadzonych badań jest lepsze zrozumienie ewolucji ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez uwzględnienie innych wymiarów niż finansowy oraz utworzenie systemu wczesnego ostrzegania. Stąd też celem badań było skonstruowanie wielowymiarowego barometru ubóstwa i wykluczenia społecznego. Podjęliśmy próbę przełożenia wielowymiarowego zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego na zestaw miar ilościowych pod nazwą barometru. Proponowana procedura uwzględnia agregację czynników opisujących różne wymiary życia ludności, które odzwierciedlają warunki życia osobistego i społecznego tj.: warunki mieszkaniowe, sytuację na rynku pracy, finanse, bezpieczeństwo, edukację, zdrowie, kulturę i rekreację. Zestaw wskaźników przyjętych do badań opiera się na kombinacji miar obiektywnych i wykorzystuje zarówno miary zasięgu, jak i głębokości, aby oddać stan mierzony i ukrytego ubóstwa i wykluczenia społecznego. Korzystanie z zestawu wskaźników powinno umożliwić porównanie między jednostkami terytorialnymi, jak i coroczne aktualizacje w celu monitorowania zmian. Do konstrukcji barometru wykorzystano rozmytą wersję metody TOPSIS. Zaproponowana procedura została wykorzystana do konstrukcji barometru ubóstwa i wykluczenia społecznego w powiatach województwa mazowieckiego w 2021 roku. Analizy oparto na danych statystycznych z Banku Danych Lokalnych GUS, niepublikowanych danych z Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej oraz Mazowieckiego Centrum Pomocy Społecznej. Badania są ważne dla decydentów politycznych i różnego rodzaju podmiotów działających na terenie kraju, aby mogli potencjalnie dostosować działania wobec osób i rodzin dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.